

INTRODUCERE

Patrimoniul arheologic medieval reprezintă o moștenire culturală care leagă modernitatea de antichitate, indicând asupra rădăcinilor civilizațiilor și popoarelor contemporane. Patrimoniul arheologic medieval al Republicii Moldova cuprinde vestigii culturale extrem de importante pentru reconstituirea istoriei acestei perioade. Pornind de la importanța socială deosebită a patrimoniului arheologic și în conformitate cu convențiile UNESCO și ale Consiliului Europei, popoarele lumii pledează pentru politici durabile de protejare, cercetare și valorificare culturală și științifică a siturilor arheologice din perioada medievală. În contextul amenințării tot mai accentuate a pericolului de degradare a patrimoniului arheologic, de pierdere ireversibilă a acestuia, se impune în mod stringent promovarea sistematică a politicilor naționale de salvagardare a patrimoniului arheologic mobil și imobil, în special, prin acțiuni de cercetare și valorificare a acestor bunuri pentru o societate avansată, deschisă și civilizată. Date fiind aceste considerente, o echipă de experți adunată sub auspiciile Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, în anul 2020, a lansat, în cadrul concursului Programelor de Stat 2020-2023, prioritatea strategică IV. *Provocări societale*, direcția strategică *Patrimoniul material și imaterial*, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova, proiectul „Cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic medieval din Republica Moldova – CVPAM”.

Cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic medieval, alături de sursele scrise, este deosebit de importantă pentru cunoașterea realităților istorice ale perioadei respective. Descoperirile din cele mai reprezentative așezări medievale de pe teritoriul Republicii Moldova, precum sunt cele de la Hansca, Păhârnicieni, Lăpușna, Lozova, Soroca ș.a., sunt valoroasă, iar valorificarea acestora se impune din următoarele puncte de vedere:

- se prezintă drept situri arheologice de unicat în spațiul românesc;
- constituie modele de perpetuare a locuirii umane pe parcursul așa-zisului mileniu al Marilor Migrații;
- reprezintă exemple convingătoare de evoluție

și ascensiune a civilizației medievale timpurii din spațiul românesc;

- exprimă probe temeinice de coabitare a populației locale cu migratorii;
- înglobează vestigii arheologice edificatoare care acoperă toate orizonturile culturale cunoscute din perioada Evului Mediu timpuriu în spațiul românesc (tipul Costișa-Botoșana-Hansca – secolele V-VII, tipul Lozna-Borniș – secolele VIII-IX, tipul Dridu – secolele X-XI, tipul Răducăneni – secolele XI-XIII), dar și cele din perioada statului medieval moldovenesc, cum ar fi cele de la Lozova (sec. XIV) și Lăpușna (sec. XV-XVIII).
- includ fortificații medievale care, în secolele XVI-XVII, au făcut parte din sistemul strategic de apărare a hotarelor răsăritene ale Țării Moldovei și a căror cercetare permite încadrarea unui important monument istoric în politicile de dezvoltare durabilă a societății contemporane.
- cuprind dovezi temeinice cu privire la viața privată a omului medieval, la regimul său alimentar, la sursele de aprovizionare cu alimente, inclusiv, la veselă și ustensilele de bucătărie, toate acestea încadrându-se în șirul unor abordări științifice calitativ noi.
- aduc dovezi temeinice cu privire la particularitățile antropologice ale populației medievale din spațiul pruto-nistean, grație descoperirilor funerare din necropole plane și tumulare, inclusiv, grație particularităților ritului funerar al acestor populații, dar și ale relațiilor dintre autohtoni și alogeni.

Din aceste rațiuni științifice, proiectul și-a propus următoarele obiective:

1. Elaborarea studiului de sinteză privind așezările medievale timpurii de la Hansca (raionul Ialoveni) și Păhârnicieni (raionul Orhei) în calitate de modele ale evoluției culturii medievale timpurii din spațiul românesc în mileniul Marilor Migrații (secolele V-XIV);
2. Reconstituirea tabloului vieții cotidiene a comunităților medievale timpurii de la Hansca și Păhârnicieni prin valorificarea vestigiilor arheologice descoperite în așezarea Hansca –

„Limbari-Căprăria” în anii 1960-1991 și Păhărnicieni „Petruca” în anii 1961-1963 și 1988;

3. Valorificarea complexelor funerare din cadrul necropolei de la Lozova (raionul Strășeni) din perioada de formare și consolidare a Țării Moldovei în calitate de reperi de patrimoniu cultural pentru determinarea particularităților etnoculturale ale comunității a căreia i-a aparținut cimitirul;
4. Cercetarea problematicii constituirii și consolidării sistemului defensiv al Moldovei medievale, având drept studiu de caz castelul Soroca prin valorificarea rezultatelor investigațiilor arheologice efectuate în ultimul deceniu;
5. Stabilirea etapelor de edificare a cetății Soroca și a rolului ei ca punct fortificat de strață și vamă de hotar în secolele XV-XVI, elaborarea cercetării privind cetatea de pământ, castelul, ocolul și târgul Soroca în calitate de domeniu al domniei și puterii domnești în teritoriu;
6. Valorificarea datelor arheologice referitoare la habitatul și resursele naturale a așezărilor medievale, identificarea și caracterizarea resurselor alimentare (animale și vegetale), identificarea și evaluarea practicilor alimentare ca indicatori ai calității vieții, utilizând surse documentare scrise și descoperiri arheologice: achiziția și pregătirea hranei, consum, conservarea alimentelor;
7. Studiul paleoantropologic al osemintelor descoperite în necropolele medievale din Moldova, reconstituirea structurii paleodemografice și sociale, evaluarea stării de sănătate și a stilului de viață în baza analizei anomaliilor/patologiilor dentare și osoase, a trăsăturilor epigenetice, a traumatismelor și a indicatorilor ocupaționali cotidiani și estimarea incidenței acestora în funcție de vârstă și gen.

Proiectul propus este relevant nu numai din punct de vedere academic, ci și didactic, prin contribuția pe care o aduce la formarea tinerilor specialiști și a echipelor de cercetare naționale și internaționale, capabile să acceseze rețelele și programele de cercetare consacrate. Datele și informațiile obținute prin acest proiect vor putea fi utilizate în ghiduri turistice, muzee, expoziții specializate, dar și pentru o propagare credibilă și eficientă a culturii și științei noastre în străinătate.

Culegerea de studii este unul dintre rezultatele proiectului CVPAM, care reprezintă contribuțiile participanților la Conferința Științifică Internațională *Cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic medieval*, realizată la Chișinău, în perioada 4-6 noiembrie 2021, la care au participat arheologi, istorici și antropologi preocupați de cercetarea perioadei medievale din România, Republica Moldova, Rusia și SUA.

Volumul este structurat în trei părți: I. Patrimoniul arheologic medieval, secolele VI-XIII; II. Patrimoniul arheologic medieval, secolele XIV-XVII, III. Cercetarea interdisciplinară a patrimoniului arheologic medieval și cuprinde 17 studii care analizează teme inedite dintr-o perspectivă pluridisciplinară, care vor fi, în mod cert, utile tuturor celor interesați de perioada medievală.

În numele organizatorilor și al partenerilor proiectului „Cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic medieval din Republica Moldova – CVPAM”, aducem sincere mulțumiri participanților și autorilor prezentului volum.

Gratitudine și mulțumire conducerii Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova pentru sprijinul constant acordat în realizarea proiectului nostru.

Sergiu MUSTEAȚĂ,
Director de proiect